

Krvelačné ženy a týraní mužů: kudy vede cesta?

Elisabeth Badinterová: *Tudy cesta nevede: Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu*. Karolinum. Praha 2004 (pův. vydání 2003), 145 s. ISBN 80-246-0885-5.

Iva Šmídová

Elisabeth Badinterová představuje ve své útlé knize s provokativním názvem *Tudy cesta nevede: Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu* spojení selským rozumem stereotypně nespojitelného: sadismu a žen, krvežíznivosti a dívek, zneužívání moci ženami nebo mužů v pozici obětí týraní. V českém kontextu nezní poslední jmenované spojení, spolu s poukazem autorky na feministky, které překrucující fakta ve svůj prospěch s touhou po konečném uznání jejich jediné pravdy, už úplně neznámě. Důvod pro okamžitý překlad knížky do češtiny (originál vyšel ve Francii v roce 2003, českého překladu v Nakladatelství Karolinum jsme se dočkali hned rok na to) lze jistě hledat v atraktivním tématu i v tom, že autorkou není zavilá odpůrkyně feminismu, ale jeho čelná představitelka, v českém sociologickém i feministickém prostředí navíc známá prostřednictvím slovenských překladů jejich vlivných knih *Materská láska* a *XY. Identita muže* z nakladatelství ASPEKT.

Badinterová ve své nové knize analyzuje současné mediální reprezentace žen, mužů a feminismu ve Francii, s několika exkurzy do záznamů o historickém zobrazení žen jako aktivních pachatelek násilí za francouzské revoluce či za druhé světové války ve fašistickém Německu. Na příkladech agresivity současných „zdivočelých“ adolescentek prezentuje údiv a šok veřejnosti nad jejich vystoupením z tradičních duálních stereotypů femininity a maskulinity. Styl a terminologie naznačují, že kniha je určena především laické veřejnosti, tedy i laickým zastáncům a zastánkyním zjednodušených feministických myšlenek. Badinterová tuto trivialitu narušuje – poukazuje na rizika paušalizace a na rozpory, jež v rámci feministického diskursu panují. Na knihu z francouzského akademického prostředí jde jistě o pozoruhodnou odvahu kritizovat feministický diferencialismus; Badinterová ovšem nezůstává nic dlužna ani úskalím univerzalistického přístupu k ženám a mužům. Otevírá tak přerušovaný dialog mezi především americkým pojetím některých témat feminismu a vývojem francouzského feministického diskursu a převážně na příkladu ženské sexuality (ve spojení s tématem pornografie) přitom reflektuje odlišná kulturní zázemí, v nichž se tyto proudy myšlení konstituovaly.

Opomíjená, ale pro pochopení postavení žen ve společnosti podle autorky klíčová témata, jako je podíl žen na moci, nerozlišující viktimizace všech mužů nebo spory o „ženskou sexualitu“, staví Badinterová jako argumenty ve snaze zpochybnit některé zažité pravdy prosazované „radikálním feminismem“, tak jako ho ona sama pojímá. Tím, že Badinterová

prezentuje analýzu mediálních reprezentací, zařazuje pod označení „radikální feminismus“ spíše radikální ženská hnutí nebo nevládní organizace, prezentující v médiích výsledky svých „feministických“ výzkumů, spíše než že by reagovala na radikalismus akademický. (Autorka sice představuje i postoje některých feministek, které působí v akademické sféře a samy sebe označují za radikální, například MacKinnon a Dworkin, ovšem neproblematizuje vztah jejich deklarovaného radikalismu k tomu, co lze za radikalismus, založený na sociálním konstruktivismu, považovat.) Témata v teoretické části knihy i kritika chyb řady „ženských“ výzkumů v knize představených může tedy snad být novinkou pro laické čtenáře (laické z hlediska obecnosti s feminismem) spíše než obohacením feministického diskursu.

Tudy cesta nevede nabývá lokálního významu překladem do naší mateřštiny, ne globálním přínosem euroamerickému feminizmu. Forma útlé brožury psané srozumitelným jazykem představuje kontroverzní témata dosud málo dostupná především lidem vně akademických feministických kruhů. Tomu však paradoxně protiče krátký doslov Miloslava Petruska na zadní straně obálky českého vydání. Badinterová se podle něj pouští do rozboru témat, jež jsou feministickým diskursem opomíjena či odsouvána na okraj nebo kterými se představitelé či představitelky akademické sféry gender studies nechtějí zabývat, a přináší do feministického diskursu tón nový, „dokonce i u nás poněkud neobvyklý“. U jisté části českého publika Petrusk očekává nevoli nad tím, že Badinterová v knize rozbíjí některé „kupodivu rychle vzniklé a upevněné, protože jednoduché a líbivé stereotypy“. Jak už jsem naznačila v prvním odstavci, kontext český a francouzský není identický. V českém prostředí je současný feminismus záležitostí posledního desetiletí a ještě se nezažila praxe rozlišovat mezi akademickým a řekněme občansky politickým feminismem – feministickým hnutím. Je to obtížnější navíc o to, že řada osob spojených s genderovými studií či akademickým feminismem se v České republice (i na Slovensku) angažuje v obou proudech. Je pak pochopitelné úkolem mladé, čerstvě etablované akademické disciplíny, aby jasně vymezila a prezentovala svůj vztah k dalším formám feministické angažovanosti.

V akademickém prostředí genderových studií v České republice, ale nejen v nich, je kritice „vlastního diskursu“ a prezentaci „nepřípustných témat“ věnována nezanedbatelná pozornost. Jen na domácí půdě (Fakulta sociálních studií MU) nalezneme dost příkladů: Kateřina Nedbálková publikuje o ženské věznicí, Kateřina Lišková kriticky analyzuje feministický antipornografický diskurs a Eva Šlesingerová rozebírá propagandu silného německého národa v kultu těla filmů Leni Riefenstahlové ze 30. let 20. století z pohledu sociologií podložené sociální antropologie; podobně píše i na druhém českém akademickém pracovišti genderových studií (Fakulta humanitních studií UK) Věra Sokolová o dvojaké roli žen v nacistickém Německu. Reflexe stereotypů spojených s feminismem (s diskursy feminizmu), s univerzalistickým či diferencialistickým přístupem k problematice žen (ženství) a mužů (mužství) je v českých genderových studiích a v akademicky rozvíjeném feminizmu nedílnou součástí epistemologických úvah.

A tak pro mě kniha Elisabeth Badinterové nakonec představuje především diskusi nad tím, jak jsou produkovány a reprodukovány představy o tom, co feministky zajímá a za co lobují. Jistě ne náhodou zvolila Badinterová jako ilustrativní instituci pro svou knihu média a mediální reprezentace. Krátký text na obálce knihy také vzbuzuje spíše otázky. Shodou jakých okolností v něm figurují vedle neutrálních „čtenářů“, knihou Badinterové uspokoj-

ných nebo pobouřených, „některé autorky“, jež nejsou schopny připustit šíři a komplikovanost dnešního problému postavení ženy? Badinterová se ve své knize nezabývá ničím tak významně, jako mocí feminismu přisoudit někomu nálepku „těch druhých“, a jakkoliv bije především do vlastních (feministických) řad, přesahuje poselství její knihy do dalších mocných sociálních institucí, médií počínaje, rodinou, politikou a třeba právě vědou konče.

Literatura

- Badinterová, E. 2004. *Tudy cesta nevede: Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu*. Karolinum. Praha,
- Lišková, K. 2004. „Hodné holky se dívají jinak aneb Feministické spory o pornografii.“ In *ABC feminismu*. NESEHNUTÍ, Brno, s. 139–148.
- Nedbálková, K. 2003. *Spoutaná Rozkoš aneb Reprodukce genderové struktury a heteronormativity ve vězeňských subkulturách žen*. Disertační práce. FSS MU Brno.
- Sokolová, V. 2003/2004. „Oběti nebo stoupenkyně? Gender a historiografické debaty o roli žen v nacistickém Německu.“ In *Ročenka GS*. FHS UK, Praha, s. 114–136.
- Šlesingerová, E. 2004. „Žádoucí těla, paměť a vymístění.“ *Sociální studia*, 2: 93–105.